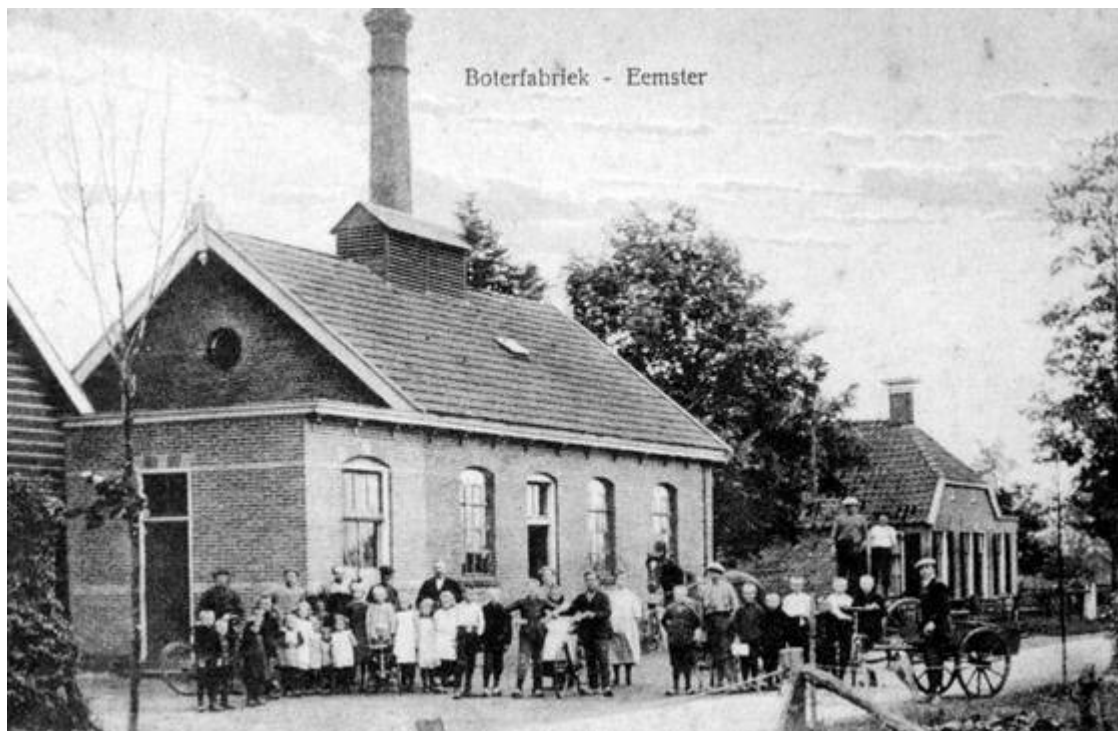

Eemster 40 jaar 1940

Integrale overname van gedenkboekje
over 40 jarig bestaan 21 dec. 1940
Coöperatieve boterfabriek Eemster.
Archief in Assen

Boterfabriek Eemster ca. 1910

Op 21 December 1940 zal het 40 jaren geleden zijn dat de Coöperatieve Boterfabriek "Eemster en Leggeloo" te Eemster in werking werd gesteld.

Het waren Aald. Hessels, Peter Kalteren, Willem Hessels en Fred Ovinge en Frens Jonker die bij den aanvang als bestuursleden fungeerden en de Heren, Albert Kok, Jan Groen, Jan Kiers, Jz. Roelof Veen en Joh. Kerssies als commissaris.

Jammer voor 't schrijven van een stuk historie, zijn slechts van bovenstaande personen de Heer W. Hessels en de Heer R. Veen nog in leven. Vandaar dan, dat wij moeten trachten uit de bescheiden, die ons ten dienste staan, iets te putten, om in vogelvlucht U een overzicht van de nu verstreken 40 jaren te geven.

Wij zouden de overleden pioniers te kort doen wanneer wij niet eerst aan hen ter nagedachtenis een enkel woord gingen wijden.

Wijlen de Heer Aald. Hessels.

Wie kende in die dagen niet de zoo populaire Aaldert Hessels. Eenvoudig, maar toch zeer kras in z'n uitdrukkingen en een goede leider van de vergaderingen in die dagen. Op 10 Juni 1926 legde hij zijn functie neer, na 26 jaren lief en leed met de vereniging te hebben gedeeld en zal 't eerste in die dagen wel de overhand gehad hebben. Men erkende bij zijn aftreden zijn verdiensten, door hem als zere Voorzitter te benoemen. Ook buiten het verenigingsleven om was hij geen onbekende. Een getrouw bezoeker van verkopen tot in wijden omtrek hetwelk steeds te voet in die dagen moest

geschieden. De overlevering wil, dat de aanvang van zo'n verkoping werd vertraagd, wanneer Aaldart Hessels nog mankeerde.

Nu wijlen de Heer ,Peter Kalteren.

In die dagen eerst secretaris, om in 1926 Aald. Hessels als voorzitter, op te volgen. Ook hij was een stuwende kracht, die U veel van den aanvang en de moeilijkheden kon verhalen die de vereniging meemaakte. Hij heeft bijna 40 jaren zijn krachten mogen stellen in dienst van de gemeenschap. Vanaf 1926 - 1930 April 1940 als voorzitter. Op geen enkele bestuursvergadering heeft hij bijna ontbroken; hij mocht graag naar die vergaderingen gaan - die steeds van een goeden geest getuigden. Zijn hoekje op 't kantoor was hem lief. Hij had 't voornemen bij de ledenvergadering in 1940 zijn mandaat ter beschikking te stellen; hij meende dat een jonge kracht zo langzamerhand aanspraak op z'n plaats had. Helaas, het heeft niet zo mogen zijn. Op 30 april deed hij z'n dagelijkse gang naar de fabriek en is hij toen door en ongesteldheid plotseling overvallen; enkele uren later was dit zoo sterke lichaam geknakt. Wij hebben hem in z'n laatste uren op 't kantoor der fabriek nog mogen helpen verzorgen. Op de plaats - op zijn stoel - waar bij zoo graag zat op 't kantoor, moest bijna zijn laatste levensstonde eindigen. Tragisch maar tevens kon gezegd worden: "Hij ie in 't harnas gestorven".

Wijlen de Heer Frens Jonkers.

Bij was vanaf de oprichting tot 20 Juli 1939 tweede voorzitter. Iemand, die een ander gaarne 't eerst 't woord gunde maar tevens iemand op wien men kon bouwen! Getrouw kwam hij steeds ter vergadering. Meestal was hij voor den aanvang aanwezig; hij mocht zoo graag even in de directeurswoning kijken en een praatje maken. Zijn gestel werd de laatste jaren minder; een operatie deed ogenschijnlijk verbetering intreden, om na enkele maanden toch zijn einde te betekenen. Zo is hij dan van ons heengegaan na ongeveer 39 jaren te hebben gewerkt voor 't welzijn der vereniging. Op 6 Oct. 1939 werd in zijn plaats gekozen zijn zoon Albert Jonker en eerde men op deze wijze een overleden medeoprichter der vereniging.

Wijlen de Heer Fred. Ovinge.

Een rondborstige kerel; een open karakter, die precies de dingen zei, zoals hij ze zag. Op 19 Dec., 1924 is hij overleden en was alzo bijna 24 jaren bestuurslid. In zijn woning. - die hij met een eveneens ongehuwde broeder bewoonde - liet hij een leegte achter die zijn achtergebleven broeder niet te boven kon komen.

Willem Hessels.

Hij is de enige van de destijds gekozen bestuursleden, die nog in leven is en daarvoor voor ons een goede vraagbaak.

De Heer Hessels was Penningmeester der vereniging en was dat in de eerste jaren in werkelijke zin. Hij vertelde ons van zijn zorgen, die 't bewaren van de gemeenschap-pelijke gelden voor hem meebracht. En wat betekende toen b.v. wanneer men een paar duizend gulden per 14 dagen beheerde. Hij heeft zich steeds nauwgezet van zijn taak gekwetend Langzamerhand werd deze functie meer een vorm, omdat tenslotte ook 't geldelijke beheer bij den directeur kwam.

In 1937 legde hij zijn functie neer; na 37 jaren lang naar beste weten een taak der gemeenschap te hebben vervuld, Als blijk van waardering werd hem door het bestuur en namens de Vereniging een wandelstok met zilveren handvat en inscriptie aangeboden. Vriend Hessels, moge gij nog vele jaren in een goede gezondheid van de verdere bloei der vereniging getuige zijn!

Boterfabriek Eemster, rond 1940

Van de commissarissen' kunnen wij U weinig zeggen; zij hadden ook een minder leidende functie in die dagen. Maar toch van deze plaats ook onze eerbiedigen dank voor alles, wat zij bij den aanvang voor de vereniging zijn geweest.

De Fabriek.

De bouw der fabriek werd verricht door nu wijlen G. Mos en onder toezicht van den Heer de Jong. Een staande stoomketel en een kleine stoommachine zorgden voor drijfkracht en blijkt daaruit, dat men van den aanvang met "stoom" werkte, ondanks het feit dat de destijds in Eemster bestaande fabriek door handkracht gedreven werd.

De fa. v.d. Ploeg was leverancier van de verdere benodigdheden. Een ijzeren pijp deed dienst als Schoorsteen.

Op de melkontvangst was een kleine ruimte afgezonderd voor 't kantoor.

Op zeer bescheiden schaal werd dus begonnen.

Langzamerhand ontplooidde zich de kleine zaak te Eemster, ondanks de vele en moeilijke concurrentie in die dagen.

Uitbreidingen - voorzover onze gegevens reiken - vonden als volgt plaats:

1914 bouw directeurswoning; aanschaffing liggende ketel.

1918 bouw stenen kantoortje en fabrieksschoorsteen.

1923 aankoop dieselmotor en bijbouw machinekamer, laboratorium.

1924 aankoop karnkneder.

1926 " nieuwe centrifuge.

1930 verbouw maalderij en aanbouw ketelhuis, aanschaffing 2de stel maalstenen en nieuwe ketel 30 M2

1931 aanschaffing vrachtauto.

1932 aanschaffing mengvoedermachine.

1933 aankoop perceel v.d. Helm.

1937 (7 Oct.) aanbesteding algehele verbouw der boterfabriek, die in 1938 werd voltooid, alsmede aanschaffing 2de karnkneder, 3de roombassin en nieuwe roompasteur en voorts uitbreiding aan drijf- en leidingwerk.

Het spreekt vanzelf, dat de omzetten met de geleidelijke uitbreidingen gelijken tred hielden. Ons ontbreken de cijfers van de eerste jaren. Om een overzicht te krijgen, laten wij de gegevens der laatste 30 jaren volgen.

Bestuur

						Overleden	
	1900	10 juni -	1926	Aald.	Hesseling	24 aug -	1930
	1900	30 april -	1940	P.	Karteren	30 april -	1940
	1900	juni -	1937	W.	Hessels.		
	1900	19 dec -	1924	Fred.	Ovinge	19 dec -	1924
	1900	20 juli -	1939	F.	Jonkers	20 juli -	1939
6 febr -	1925		heden	B.	Barelds		
2 juni -	1927		heden	Js.	Hessels Hzn.		
27 mei -	1937		heden	A.	Oosterbrink		
6 okt -	1939		heden	A.	Jonker		
18 juni -	1940		heden	D.J.	Booij		

Raad van Commissarissen

	1900		1902	J.	Kiers Jzn.		
	1900		1903	Alb.	Kok		
	1900	21 juni -	1918	Jan.	Groen		
	1900	10 juni -	1926	Jans	Kuipers		
	1900		1904	R.	Veen		
	1900	26 sept. -	1901	Joh.	Kerssies		
	1902	15 juni -	1925				
18 mei -	1910	20 juni -	1924				
6 juni -	1906	20 juni -	1924				
21 juni -	1918	6 juni -	1930	R.	Booij		
15 juni -	1925		heden	G.	Greveling		
20 juni -	1924		heden	J.	Wiechers		
20 juni -	1924		heden	Jac. de	Weerd		
10 juni -	1926	6 juni -	1930	H.	Groen		
6 juni -	1930		1932	J.	Smidt		
6 juni -	1930	31 mei -	1932	M.	Mulder		
31 mei -	1932		heden	Jac.	Hoogenkamp		

Ten opzichte van een dezer commissarissen- zonder de anderen te kort te willen doen - meenden wij een afzonderlijk woord te moeten laten horen. Het is R. v.d. Helm. Deze "jeugdige" persoon - ondanks zijn 87 jaren - heeft thans nog veel met de vereniging op! Hij woont vlak naast de fabriek en hoort elken dag het gerammel der bussen. Zijn huis en land verkocht hij indertijd aan de vereniging; "de vereniging moet dit hoekje hebben" was altijd zijn gezegde en dat bleek in 1937 maar al te waar te zijn geweest. Vriend v.d. Halm, wij danken u nog voor alles wat gij in de jaren 18 Mei 1910 - 20 Juni 1924 voor de vereniging zijt geweest.

Wij wensen u toe, dat gij nog geruimen tijd onze goede buurman moogt zijn.

Het beheer werd gevoerd door:

1900 - 1910 F. Wiechers Wzn.

1910 - 1912 S. Woudstra.

1912 - 1916 E. Buiten.

gedeelte van 1916 J. Nes.

nov. 1916 - jan.1928 H. Snijder.

jan. 1928 tot heden H.Moes.

Toevoeging

7 mei 1960 gaat H. Moes - na 34 jr. met pensioen, hij overlijdt 8 aug. 1964

Zijn opvolger in 1964 was B. Kingma (was ass. in Wapse geweest)

Eemster jaren 60

Besluit.

Veel is er in die 40 jaren veranderd. Handkracht maakte plaats voor stoom; de Holsteinsche karns werden vervangen door moderne karnkneders. Centrifuges grenzen thans - wat de ontroming betreft - aan 't volmaakte. Pasteurisatie.....op verschillende manioeren. Botercontrole stations werden opgericht om knoeierijen in die dagen tegen te gaan en zeer ten goede van het product. De kunstmest kwam, ontginning, normalisatie en ruilverkaveling; dat alles tezamen heeft bijgedragen, tot verhoging van aanvoer en omzet.

Hoe gaarne wij ook op enigszins feestelijke wijze dit alles tezamen herdacht zouden hebben, de tijdsomstandigheden noodzaken daarvan af te zien. Voor de tweede maal in die 40 jaren oorlog!!! 21 Dec. 1940! Met enkele dagen is 't kerstmis.....Vrede op aarde.... de aloude boodschap door de eeuwen heen verkondigd, zal ook nu weer gebracht worden. Zal 't dan werkelijk vrede worden ?

De Directeur,

Het Bestuur en de Raad van Comm.

Toevoeging

De fabriek zou in 1968 sluiten - na het ontstaan van DOMO GA.

De oude melkfabriek was in 1983 een deel van garage Kamphuis

Op deze plek staan nu enkele woningen - 2006

Boekjaar	KG. Melk	Gem. Prijs	Melkgeld Guldens	KG. Boter	Gem. KG. prijs	KG. melk voor één KG. Boter	Boter-gelden	Fourage KG.	Fourage Bedrag	Kunstmest KG.	Kunstmest Bedag.
1910/1911	766.809	4,07	30983,02	25659	1,206	29,64	30931,635	-	16931,795		
1911/1912	700.709	4,65	32608,27	24184	1,415	29,00	34216,20	-	20921,29		
1912/1913	803.151	4,08	32728,10	28034	1,37	28,64	38361,91	-	13802,79		
1913/1914	887.093	4,00	35466,73	31632	1,29	28,04	40901,75	-	14921,50		
1914/1915	919.467	4,20	38482,41	32802	1,36	28,50	44585,22	-	-		
1915/1916	990.110	5,49	54352,88	34816	1,87	28,45	64949,35	-	-		
1916/1917	956.719	6,34	60660,22	32317	2,07	29,60	72734,10	-	55807,585		3580,38
1917/1918	765.751	7,84	60015,33	27163	2,614	26,11	72704,135	166591	21615,855	66915	2723,98
1918/1919	653.779	9,70	62919,24	22824	3,34	28,98	76104,45	65540	16837,46	162565	10438,16
1919/1920	803.020	8,97	72039,63	27843	3,05	28,84	84909,83	215826	47989,57	169590	13861,69
1920/1921	920.183	8,51	78939,09	32743	2,91	28,90	95271,01	244033	47445,09	229505	19600,99
1921/1922	966.873	7,21	69765,49	34832	2,38	28,00	82783,47	433030	55334,565	380150	16275,94
1922/1923	1.129.849	6,76	76274,53	41623	2,20	27,95	91633,85	413558	52246,09	561231	18729,28
1923/1924	1.365.247	6,21	84764,06	51027	1,954	26,75	99709,55	487874	61097,37	617750	17393,66
1924/1925	1.406.636	7,42 ½	104437,73	51885	2,272	27,11	118128,65	564741	75744,32	464300	15975,67
1925/1926	1.477.391	7,23 ½	106889,15	54810 ½	2,208	27,00	121027,05	602041	75905,72	516867	21315,74
1926/1927	1.599.992	6,32	101241,26	59714	1,946	26,80	116202,20	632033	71416,97	577375	24206,61
1927/1928	1.584.854	6,609	104740,82	56421	2,01	27,127	117541,70	699111	85676,86	545332 ½	23002,71
1928/1929	1.622.104	6,84	111100,25	59875	2,05	27,06	122721,81	587492	77754,19	562113	24793,83
1929/1930	1.849.817	6,55	121145,68	69664	1,94	26,54	134992,72	681338	74895,99	934725	42018,66
1930/1931	2.015.261	5,17	104011,23	75733 ½	1,57	26,59	118854,42	841917	61782,67	597300	20305,01
1931/1932	2.047.411	3,867	80172,88	76418 ½	1,233	26,74	94181,24	1079856	58791,44	711400	27419,18
1932/1933	2.138.271	3,60	76953,85	80706	1,12	26,96	90366,58	1076778	47619,74	472700	14058,39
1933/1934	2.187.136	3,72	81694,30	85566 ½	1,131	26,178	94522,58	975790	48512,11	772225	20444,43
1934/1935	2.394.356	3,73	89392,46	91624 ½	1,137	26,00	104162,14	814899	47888,28	793720	19737,26
1935/1936	2.443.775	4,18	102109,26	93699 ½	1,222	26,00	114470,44	922307	53937,85	959410	26027,57
1936/1937	2.749.627	4,44	121875,08	107554 ½	1,276	25,42	137262,94	1137633	86667,02	974123	27790,05
1937/1938	2.753.099	4,90	134987,25	108480	1,446	25,22	156860,02	1038510	79293,71	1314750	40363,15
1938/1939	2.841.103	4,93	140024,79	113234	1,399	24,93	158422,48	1077640	85014,18	1335100	44041,06
1939/1940	3.181.610	5,12	162875,24	125610	1,478	25,18	185706,54	1104353	93178,89	1454900	52616,29

Latere toevoeging

Boekjaar	KG. Melk	Gem. Prijs	Melkgeld Guldens 1) 2)	KG. Boter	Gem. KG. prijs	KG. melk voor één KG. Boter	Boter-gelden	Fourage KG.	Fourage Bedrag	Kunstmest KG.	Kunstmest Bedag.
1940/1941	2.147.000		5,90 1)								
1941/1942	-		6,08								
1942/1943	-		9,84								
1943/1944	1.267.000		10,81								
1944/1945	1.107.000		12,72								
1945/1946	1.566.000		12,82								
1946/1947	1.846.000		17,36								
1947/1948	2.063.000		17,38								
1948/1949	2.759.000		18,52								
1949/1950	3.262.000		21,77								
1950/1951	3.150.000		21,14								
1951/1952	2.994.000		19,70								
1952/1953	3.013.000		20,917								
1953/1954	3.035.000		23,76 2)								
1954/1955	-		25,41								
1955/1956	3.032.000		25,38								
1956/1957	3.022.000		26,11								
1957/1958	3.239.000		29,36								
1958/1959	3.311.000		32,69								
1959/1960	3.807.000.		30,11								
1960/1961	3.617.000		29,43								
1961/1962	3.919.000		29,51								
1962/1963	4.114.000		29,34								
1963/1964	3.998.000		33,01								
1964/1965	4.220.000		34,34								
1965/1966	4.048.000		38,02								
1966/1967	4.390.000		39,41								
1967/1968	4.658.000		39,73								
1968/1969	4.661.000		42,66								

1) van 1940 t/m 1952 van Ruinerwold vanaf inclusief toeslag

2) van 1953 t/m 1968 van De Goede verwachting